

הכנסת השמינית

מושב שני

פרוטוקול מס' 55

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום ו' א' כסלו תשל"ה, 15.11.1974, 09.00
(חל אביב)

נכחו:

חברי הועדה:

י. תמיר - יו"ר
י. בארי
א. גיבלבר
א. ורדיגר
מ. הכהן
ד. קורן
י. שמיר

מוזמנים:

ד"ר ש. ברובנדר - השרות להגנת הסביבה
י. דש - משרד הפנים
א. חיון - " "
מ. קנטור - נציב המים

מזכיר הועדה: י. ברזני

יועצת הועדה: ע. השמשוני

רשמה: א. אשמך

סדר היום:

1. הקמת סכר על נהר הירדן - הצעה לסדר היום של חה"כ בארי
2. אכיפת חוק התכנון והבנייה ברשויות המקומיות - דו"ח מבקר המדינה על עיריית נתניה

239

(נתקבל דיוק 18.11.74)

היו"ר י. תמיר: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הועדה.

ד. קורן: הצעה לסדר. בונים במדינה מיקלטים במאות מיליונים לירות, עובדים צתכנזן עשרות או מאות ארכיטקטים. אני מציע להביא לידי כך שיקימו מיקלטים לפי מודל אחד או שנים, שאפשר יהיה להגדיל אותם, ואת התבניות והיציקות אפשר יהיה לעשות בצורה מתועשת. אני מניח שזה יכול לחסוך למדינה עשרות מיליונים לירות.

אני מציע שועדת הפנים תיזום פגישה עם ראש הג"א, אנשי בינוי ומשק במשרד הבטחון ועוד גורמים שהדבר נוגע להם.

היו"ר י. תמיר: אני חייב למסור אינפורמציה. ביום חמישי שעבר היה סיור מטעם הועדה המשותפת לוועדת הפנים וועדת החוץ והבטחון לענין הגנה עורפית. השתתפו בסיור ח"כ ורדיגר, מר ברזני ואנוכי. הסיור במרכז הפעילות של הג"א באזור תל אביב ובבי"ס לקצינים ומדריכים לענין הגנה אזרחית פעילה בצריפין. בדיון שהתקיים על יד שולחנו של ראש הג"א עלתה שאלה של בניית מיקלטים טרומיים, בנוסח הדברים שאמר ח"כ קורן. הענין נמצא כיום בעיצומה של בדיקה אצל מפקד הג"א וכל מערכת הבטחון. תת-אלוף יצחק זייד סיפר שהתקנת מיקלטים מוכנים שנויה במחלוקת. אינני רואה צורך בפגישה מיוחדת בענין זה, נכתוב מכתב בענין זה לראש הג"א ונשלח עותקים לשר הבטחון ולמנכ"ל משרד הבטחון.

י. ברזני: ראש הג"א אמר לנו שלחברת כור יש בנייה מודולרית ומתועשת של מיקלטים.

ד. קורן: צריך להביא לכך שכולם יקנו אצל כור, או שעוד חברה תייצר חלקים מוכנים למיקלטים, ושהמדינה תקציב כסף לנושא זה לפי המחירים שייקבעו למיקלטים כאלה. זה יכול לעלות הרבה פחות והבנייה יכולה להסתיים יותר מהר.

1. הקמת סכך על נהר הירדן - הצעה לסדר היום של ח"כ בארי

היו"ר י. תמיר: הישיבה הקודמת בנושא זה הסתיימה בהצגת סידרה של שאלות לנציב המים, וסוכם שבפתיחת הישיבה היום נשמע חשובות של מר קנטור, נציב המים.

מ. קנטור: חבר הכנסת בארי שאל מדוע לא מפעילים את סעיפי החוק למניעת זיהום. אני רוצה להדגיש שאת החוק מפעילים באותה מידה שקיימות אפשרויות נוספות לביצוע. למנוע זיהום אי אפשר באמצעות צו בלבד. אם נוציא היום צו לכל הרשויות המקומיות מהיום ואילך לא להוציא ביוב מחוץ לתחום הרשות המקומית, זה יכול להיות צו מענין מאד אבל אינני יודע איך מיישמים אותו, אולי צריך יהיה לסגור בתי-שימוש ואת כל המיטבחים. לא זו הדרך. הדרך היא לעשות מה שצריך לעשות, ובצד הכנת צווים צריך להכין תכנון, צריך להכין כלי ביצוע, ובעיקר - תקציבים ענקיים.

בשתיים או שלוש השנים האחרונות, אם כי הופרענו במידה רבה על ידי מלחמת יום הכיפורים, נעשה עבודה ללא השוואה עם מה שנעשה בתקופה קודמת. יש לנו היום תיכנון לחלק ניכר מאד של התעשייה הזיהומית בישראל, וכבר הוחל השנה בביצוע, לרבות הסדרים כספיים. פרויקט ביוב לא יכול להגמר בהנף יד, זה נושא עתיק הון, ולצערנו אין בידינו כל האמצעים הדרושים לביצוע, ואם רצינו לסיימו תוך חמש שנים, ולוואי ונצליח לסיימו תוך עשר שנים במתכונת התקציבית שיש לפנינו היום.

מדוע אין מפעילים סעיפי החוק? זו שאלה סבוכה. אפשר לגייס עוד מאה אנשים, עוד אלף אנשים וזה לא יספיק כדי לעמוד על ראשו של כל מזהם בישראל. גם כאן אנחנו כפותים בכבלים, ואני בטוח שחברים מכובדים גם בוועדה זו, כשהם יושבים בודנים בעניינים הנוגעים לתקציב המדינה ואיך משדות, לא בנקל הם מוסיפים להוצאות הממשלה בסעיפים אלה של פיקוח. וזה אינו מקל את החיים. אני חושב שהרבה מאד נעשה באז אושר החוק, יחסית לאמצעים ולכוחות שניתנו לענין.

א. גיבלבר: אולי תוכל לתת כמה דוגמאות נעשה, איפה נעשה.

מ. קנטור: באגן כנרת הוכנה תכנית עבודה לפתרון כל בעיות ביוב וסילוק אשפה מוצקה. לפחות מחצית התכניות הללו הוכנו גם לתכניות עבודה, זאת אומרת שאפשר לגשת למיכרזים. אגן הכנרת הוא המקום הראשון בארץ שהוכנה תכנית אב לסילוק אשפה. במקומות אחרים גחתמו חוזי ביצוע בפרויקטים של ביוב בהיקף המתקרב ל-100 מיליון לירות השנה. בתחום התעשייתי הוצאנו צו תיקון, שהוא צו הסדר השימוש במים כמעט לעשרים מפעלי תעשייה גדולים, מתוך כמאה מפעלים, שקובע תאריכים כן לתכנון והן לביצוע המיתקנים. תקופת התכנון והביצוע היא מחצי שנה למיתקנים קטנים ועד שנתיים למיתקנים גדולים, פרט למפעלי נייר חדרה שם הימשך ההתקנה יותר משלוש שנים.

היו"ר י. תמיר: שאלתי אינה קשורה ישירות בנושא שאנחנו דנים בו. אנחנו נמצאים במצוקה קשה מאד בטיהור הנהרות. ראיתי מכתב שהריץ ראש עיריית חיפה אלמוגי, והוא מסתמך על חוק המים שמקנה סמכויות מלאות לנציב המים ולשר החקלאות, והוא מבקש להציל את הקישון, שלא זו בלבד שהוא מזוהם אלא מהווה גם סכנה לכל הסובב. אני מניח שהפניה של מר אלמוגי אליכם היא כקול קורא במידבר, אתם לא מסוגלים לעשות דבר בענין זה, בגלל הנימוקים שמר קנטור עטף אותם כל כך יפה בלבוש עדין ומרגיע. איננו מסוגלים היום לשפר את המצב האקולוגי של הנהרות שנמצאים בתהליך מתמיד של השחתה וכלייה. הקישון הוא ביב שופכין של תעשייה ושל ישובים.

מ. קנטור: אמרתי שאם רצינו לבצע את התכנית בחמש שנים, הלוואי ונצליח עכשיו לעשות בעשר שנים. זו המשמעות.

היו"ר י. תמיר: מה שמאזיג אותי ביותר הוא שהממשלה מחלמת מהדברים האלה. בארץ לא נעשה דבר לשיקום נחלים. ובמצב הנוכחי אני אף לא יכול לדרוש שיפנו כספים לטיהור הקישון, כאשר מדברים על הבטחת פת לחם. ואינני יודע כיצד יהיו פני הדברים בשנים הבאות.

י. בארי: כאשר מדברים על הירדן, אתם מאשימים את הרשויות המקומיות שאינן מסדירות את הביוב שלהן ואינן מונעות הזרמת שפכין משטח שיפוטן אל הנחלים. בסיוור בטבריה אמר לנו ראש העיר צחר, שהביוב של טבריה מסודר ואינו זורם לתוך הירדן. אבל גם מעבר לזה, חוק המים וחוק נחלים ומעיינות לא רק נותנים לכם סמכויות לפעול כנגד מזוהמים, אלא גם אפשרות שאתם תבצעו את העבודה על חשבון אותם מזוהמים. (מ. קנטור: גם זה עולה כסף). היינו בסיוור במפעלי נייר חדרה, הראו לנו מעבדות למניעת זיהום והראו לנו שאפשר לשתות את המים האלה. אני התרשמתי מהמהנדס שהיה שם, שאמר שהוא מיישם שיטה שוייצרית למניעת זיהום מים. (מ. קנטור: הוא גם סיפר לכם במימון של מי הוא עושה זאת?) לא. הטחת האשמות במזוהמים וברשויות מקומיות אינה פתרון לבעיה, כי יש להם סמכויות לעשות את הדרוש גם במקומם ועל חשבונם.

מ. קנטור: בחוקף תפקידי אני יודע היקף הסכנה הנשקפת למים בישראל. אבל לא הווקא הנראה לעין הוא החמור והמסוכן ביותר. לאחרונה הבאתי את הבעיה לפני האש הממשלה וקבוצת שרים. דיברתי בחרדה רבה, כאזרח שיודע את בעיות המדינה. דומני שראש-הממשלה השתכנע שאין להעמיד נושא זה אחרון בסדר העדיפויות. אני חושב שיש אוזן קשבת. בהמלצת ראש הממשלה ובהסכמת שר האוצר ושר החקלאות, מונתה ועדה בדרג גבוה לבחון את העדיפויות של הקצאת הכספים לתקופה הקרובה בנושא המים ומניעת זיהום כקומפלקס אחד. ועדה זו פועלת. היא לא הגיעה לפרסום, ואני שמח על כך ומקווה שמצב זה יימשך, כי הפרסום לא יתרום לעבודת הועדה, הוא צריך לבוא רק בסוף העבודה. אינני שותף להרגשה שביטא כאן חבר-הכנסת תמיר, אני חושב שיש אוזן קשבת, יש תשומת לב לנושא שאנחנו מדברים בו, אולי בעבר לא היתה די תשומת לב.

מכל הנחלים שיש לנו אחד האחרונים בסדר העדיפויות הוא דווקא הקישון. אי אפשר להעמיד בראש סדר העדיפויות דווקא את הצרה הנראית לעין. בקביעת סדר עדיפויות צריך להביא בחשבון הרבה פרמטרים: מה מידת הסיכון למי תהום, מה גודל ההשקעה הנדרשת ומה התועלת שתהיה ממנה. רבותי, דווקא באזור הקישון לא נשקפת סכנה למים. לא סתם עוד בתקופת ממשלת המנדט התירון לקישון להיות ערוץ מי ביוב לכל המים של התעשייה הכבדה. האפשרות היחידה להסדיר שם את הביוב הוא לסגור את כל התעשייה הכבדה. אין היום פתרון אחר. כל פתרון לאזור הזה צריך להמשך חמש שנים ויותר, גם אם יהיו כל האמצעים הכספיים וללא כל הגבלה לא יהיה פתרון מהיר.

יש אזורים רגישים הרבה יותר מהקישון, ושם הבעיה לא ויזואלית. אינני מציע להפנות מהמשאבים שיוקצו - ואני מאמין שיוקצו - לפי סדר עדיפויות ויזואלי.

א. גיבלבר: זה חל גם על הירקון?

מ. קנטור: הירקון נמצא בטיפול נמרץ מאד. אם בסתו הזה לא היו מיטרדים, הרי זה הודות לפעולות שנעשו בירקון, פעולות אד הוק, כי פעולות יסודיות נמשכות זמן. אין השנה מיפגעי ריחות בירקון בגלל פעילות נמרצת מאד באפיק הירקון, שנעשית על ידנו באופן מרכזי.

חבר-הכנסת בארי העיר שאיננו מפעילים את חוק הנחלים והמעיינות. רבותי, חוק הנחלים והמעיינות לא נועד לפתור בעיות ביוב, אין בו כלים למניעת זיהום נחלים. אני מצטער לקבוע ולחזור ולקבוע שהשט היפה של החוק הזה הוא מטעה. בסך הכל זה חוק ניקוז, מלבד האפשרות לעשות לאורך הערוץ גם פארקים. אין כלים אחרים בחוק הזה, ולא בכדי לא ניצלנו אותו. אם חסר בארי יבדוק את העניין, ואנחנו בחנו אותו, ימצא שאין לנו אפשרות להשתמש בכלי הזה. חוק מניעת זיהום הוא הרבה יותר טוב ומשום כך אנחנו משתמשים בו.

אנחנו יכולים לעשות את העבודה במקום הרשות המקומית, אבל אם דרוש מיליארד לירות לעבודה זאת, כאשר אתה מוציא את הצו ועושה בעצמך, אחת זקוק לאותו מיליארד. והמיליארד איננו, זו הצרה. אילו היה הכסף לא היתה בעיה מי יעשה. ובכל זאת, עושים הרבה.

גם כח התכנון שלנו מוגבל. אהנו עובדים היום במלוא כח התכנון במדינת ישראל, ואין כמעט אפשרות לתכנן יותר. עושים מאמצים עליונים. שמנו לנו למטרה לשקם סופית שלשה נחלים: 1. מורד הירדן, בשבילו הזמנו תכנון מפורט; 2. נחל התנינים, שנמצא היום במצב הטוב ביותר ואנחנו חושבים שתוך שנה אפשר יהיה למנוע גם את הביוב המועט שזורם בו; 2. נחל חדרה - לאחר בנייה התגבשה החלטה להקים שם פארק מימי הנחל הזה יורחב ויהיה בשתי גדותיו פארק לאומי. יש תכנון כללי למניעת זיהום בנחל חדרה, הוחלט לסגור את כל הביוב במעלה הנחל ולהרים מפעל טיהור בשיטה שראיתם במפעלי נייר חדרה. כל הפעולה הגדולה בנייר חדרה היא מפעל משותף של נציבות המים ומפעלי נייר חדרה. לא היינו מצליחים בזה אלמלא שיתוף הפעולה הטוב שאנחנו זוכים לו, אבל אם מדברים על מימון הרי המפעל יודע לשמור על ענייניו כראוי, ומקפידים שהחלוקה תהיה חצי וחצי אם כי לא תמיד יש לזה הצדקה. חברת החשמל הסכימה להוליך חלק ממי הקירור שלה לאזור הגשר, כדי שהמים יהיו תמיד זורמים. כל זה כרוך בתכנון לא פשוט, כי מדברים על כמות גדולה של מים, על אזור נחל רחב שישמר נקי ועל תכנון פארק שיוכל לשמש פארק לאומי, לא אזורי בלבד. ישנו חבר-נאמנים בלתי רשמי שדואג לביצוע, בראשו מר קוברסקי, והרוח החיה בו הוא מר חיימוביץ יור מועצת המנהלים של מפעלי נייר חדרה. התכנון נעשה על ידי רשות הגנים והפארקים. אלמלא מצוקת הימים אולי היתה העבודה נעשית יותר מהר, אבל היא בכל זאת נעשית. בכח שיש בידינו קשה לעשות הרבה יותר.

אפנה עתה לשאלות אחרות. נשאלתי בדבר ההשפעה על ים המלח. ברקנו את העניין מצדדים שונים ולא נראית לנו שום השפעה שלילית על ים המלח. החומרים האורגניים מתפרקים בדרך הארוכה שהם עושים עד ים המלח. כמות החומר האורגני שהירדן מקבל היא עצומה. בגלל ארוזיה של קרקעות יש תערובת של חומרים אורגניים במי הירדן כך שהביוב אינו מהווה בכלל גורם.

נשאלתי עם מה שאנחנו מציעים עשוי להשפיע על ישובי עמק הירדן. כל מה שקורה לאורך הירדן יש לו השפעה מתמדת, ויש שם שינויים מתמידים. צריך לשאול מי הגורם לשינוי, על ידי מה נגרם שינוי ומה הדרכים לטיפול. בית-זרע, למשל, סובלת היום קשה מאד מהירדן, לא כל כך סבל מריחות אלא סכנה לקיומו של המשק. המחנה נמצא כמעט על גדת הירדן והתמוטטויות הקרקע מסכנות כמה בתים. מה עושים? מישהו יכול להגיד שאריך לבצר את הירדן, מישהו יכול לשאול מדוע בנו כל כך קרוב לאפיק, האם לא היה ידוע שהירדן מטייל, לא היה ידוע שיש ארוזיה בקרקעות אלה. אבל מה לעשות ובנו בתקופה שלא היו שטפונות קשים והיתה דווקא אתנחתא בארוזיה. אין בכוחנו לעצור ארוזיה בירדן, הוא חזק מכולנו. הקרקע היא לא יציבה, ואין אפשרות הנדסית לייצב אותה. ממשלת המנדט ביצרה על יד האון את גדת הכנרת, וכל מי שעבר שם יכול היה לראות מה קרה

לביצורי הבטון העצומים שהיו שם: הם פשוט נפלו לי. וזה בקרקע טובה לאין ערוך מזו שליד בית-זרע. אחת הסיבות החשובות לארוזיה איננה הירדן בעצמו, אלא השקאת הקרקע על יד הירדן. הזרימה ופעפוע המים גורמים לארוזיה. כאן חברו יחד כמה דברים, ולעצם החיים בסביבה יש השפעה עליה. אי הידיעה וההתעלמות בעבר משיקולים אלה יש להם חלק נכבד במסכת הזאת. היום אנחנו חייבים לשאוף את עצמנו מה צריך לעשות. אפשר לנסות קצת לייצב, אבל אלה רק פתרונות חלקיים. לא צריך לבנות על הגדה.

אנחנו סבורים שבטיפול נכון בכיוב ביתי ותעשיתי אפשר יהיה למנוע מיטרדי ריחות. יש לנו נסיון טוב מאד בטיפול בסוף הגדל. גם במעלה הירדן היו בעיות כאלה, וכאשר הרשות המקומית מטפלת - אין סוף. אם מועצת אזור עמק הירדן לא מסוגלת להתעורר לטפל בעניין זה, תטפל בזה מינהלת הכנרת. אם יש יתושים, אפשר לרסס ולא יהיו יתושים. הרשות המקומית צריכה לטפל בזה ולא לחכות בכל דבר לממשלה. אינני רוצה להתאונן על ישובי האזור, לאחר שיש החלטה לטפל בעניין, אני מאמין שגם יעשו.

השאלה הכבדה שהעלה חבר-הכנסת תמיר היא מה שקורה מצד ממלכת ירדן. אני מביין שהשאלה נחלקת לשתיים, האחת קשורה בנושא והשניה רחבה יותר. באשר לשאלה הקשורה לנושא, אין שום בעיה כי הירדנים קראו בדו חות שקיבלו מהחברות היועצות להן שאין מה לעשות, הירדן כמלך מאותו רגע שמשקים את קרקעות העמק משני הצדדים. זה כתוב בחלק הראשון של כל ייעוץ הנדסי שניתן להם ובתוכניות השונות.

מי שמעיין בפרסומים ובעתונות הירדנית ובפרסומים של המוסדות הבינלאומיים, יכול לראות ולדעת שנעשה תכנון פיתוח ענקי על ידי ירדן לפיתוח מקורות המים שבהשמה. אנחנו חייבים בנושא זה בערנות רבה, והיא קיימת. מדובר בתכניות למי זרימות עיליות בתחום ממלכת ירדן. במעלה הירדן לסכר נחלים כמו זרקא ולהשקות בהם עמקים, בעיקר את בקעת הע'ור המזרחית. אנחנו לומדים את העניין כדי לדעת מה יעול להשפיע עלינו. אם כי תכנית זו אינה חורגת מתוכניות אב ידועות לנו משכבר הימים, היא מחייבת אותנו לערנות רבה, וזו קיימת. אבל בזה לא די. אנחנו אוספים אינפורמציה, מרכזים אותה, לומדים אותה ובוחנים את הנקודות שבהן יש לנו עניין.

אין ספק שעבודת התכנון והפיתוח שהם עושים היא מרשימה בהיקפה. הם נותנים דעתם לניצול כמעט כל המים העוברים בתחום הריבוני של ירדן.

היו"ר י. תמיר: נניח שהירדנים מצליחים לווסת זרימת המים העיליים מכל הכיוונים אל בקעת הירדן לצרכים שלהם, - מה יקרה?

מ. קנטור: חלק ניכר מהמים תמיד יגיע לירדן, אלא שהירדן יהיה הרבה יותר מלוח מכפי שהוא היום. כי ללא מערכת ניקוז תל-קרקעית אין משמעות להשקאה, או שזה טבעי או ששומרים בדרך מלאכותית. הירדן מטבעו ממליח. (א. גיבלבר: מה אחוז המליחות עכשיו?) בחלק הצפוני של הירדן בערך 2000-3000 מיליגרם כלור, ועד 5000, ולפי דעתנו זה מתקרב ל-7000-8000 מיליגרם כלור דרומה כאשר תתרחב ההשקאה באזור. מי שחושב לחזור על מה שעשו פעם בבית-הערבה ולשטוף קרקעות, יתאכזב. בפעולה של שטיפה מוציאים את המלח מאדמה מסוימת ומחזירים אותו לירדן. אי אפשר לעשות זאת לכל האורך, כי אין חכמות, המלח מתנקז לירדן. (א. גיבלבר: מה תהיה מליחות הירדן בעמק בית שאן?) עמק בית-שאן כבר מזמן אינו בא בחשבון כמקור מים, אלא בעונות השנה שאפשר להשתמש במים. לדוגמה, האזור התארגן בתמיכתנו לתפיסת שטפונות לאורך הירדן חוץ ניצול שאיבת מים מהירדן בתקופת הגשמים, כאשר המים עוד לא הומלחו. זו הדרך היחידה לשימוש בירדן. שאיבה במישרין מהירדן בחקופת הקיץ תהיה שגיאה. אולי אפשר יהיה לגדל בבריכות דגים-מלוחים...

היו"ר י. תמיר: אנחנו מודים למר קנטור על האינפורמציה שקיבלנו.

2. אכיפת חוק התכנון והבנייה ברשויות המקומיות - דו"ח
מבקר המדינה על עיריית נתניה

היו"ר י. תמיר: לפני שבוע נודעו מימצאי מבקר המדינה על עבירות שנעשו בתחום התכנון והבנייה ב-1971 ו-1972 בעיר נתניה. לאחר מכן הגיעו ספרי הדו"ח לכנסת וקראתי בהם. אני חייב לומר לכם, כי בעבודתי הציבורית עוד לא נתקלתי בזלזול כזה בקיום החוק והסדר ברשות מקומית בתחום חיוני כמו התכנון הפיסי של העיר. גם באור-יהודה היו עבירות בתחום זה, אבל אני מבחין בין כושר הניהול בישוב כמו אור-יהודה ובעיר כמו נתניה, והעבירות בנתניה עולות פי כמה על אלה שבאור-יהודה. בו בזמן קיבלתי דו"ח מבקר המדינה על בקורת פעולות הועדה המקומית בגליל התחתון - מופת לניהול מסודר של העניינים: ישיבות מסודרות, החלטות, ביצוע לפי החלטות. עבירות על חוקי הבניה רווחים עצומים למתכננים, לקבלנים, לבעלי המיגרשים, ואולי גם לנציגי הציבור.

המצב הוא בלתי נסבל וועדת הפנים אינה יכולה לעבור עליו לסדר היום. לפי החלוקה הפרלמנטרית, ענייני בקורת המדינה הם בידי הועדה לבקורת המדינה. אני חבר בוועדה, ובישיבה שהייתה לפני יומיים בירושלים אמרתי שועדת הפנים ואיכות הסביבה עוסקת באספקטים מיוחדים של קיום החוק והסדר בתחום התכנון והבנייה, והיא צריכה לפקח על קיום חוק זה. דברי התקבלו בהבנה מלאה, כך שאין קונפליקט בין הדיון שלנו היום והדיון בוועדה לבקורת המדינה.

בסעיף 14 בחוק מבקר המדינה נאמר שאם המבקר ימצא כי נעשו עבירות שיש בהם חשד לטובות הנאה, הפאשר למנות ועדת חקירה מטעם מבקר המדינה וועדת הכנסת לענייני בקורת המדינה. אני רוצה שהחברים ישקלו פנייה למבקר המדינה למנות ועדת חקירה בעניין זה. אני רואה בחומרה רבה ביטול תביעות על עבירות בנייה, ואינני צריך להסביר את ההשפעה שיש לצפיפות יתר על החברה ועל החיים בסביבה, על שפע ואלימות. בעניינים כאלה צריך להתעלם מזיקה מפלגתית, כי אלה עניינים לאומיים שבהם אינני מבין בין המערך ומישהו אחר, כולנו בסירה אחת. יכבדו את חברי הכנסת ואת הועדה אם יהיו מוכנים לגנות חריגה מכל סוג שהוא שגורמת נזק לציבור.

מ. הכהן: נדמה לי שאי אפשר לבודד נושא זה מכל מערכת העניינים שהיו בנתניה. לכן אני מבקש לדון באופן כללי על החריגות מחוק התכנון והבנייה, כאשר נתניה תופסת בזה פרק מיוחד, ולבדוק את כל המערכת. אני יכול להניח שבמקומות אחרים היו חריגות מתוך הזנחה וחוסר יחס לנושא. יש לי הרגשה שבנתניה - אני מקווה שזה לא נכון - שם זה חלק מכל המערכת שהתקיימה, ואני רוצה להניח שאינה קיימת היום.

היו"ר י. תמיר: אני מקבל הגדרתך, כך הציגו בישיבה הקסומה מחבר הכנסת ד"ר ורטמן לדון בעניין שלפנינו.

לפני הישיבה אמר לי ח' כ גיבלבר שמן הדין היה להזמין את ראש עיריית נתניה, שלא כיהן בתפקיד זה בתקופה שעליה מדבר הדו"ח. כמובן שנעשה זאת, אנחנו עכשיו רק פותחים בדיון.

א. גיבלבר: אני מניח שבחלקים מסוימים של הדו"ח עוסקת הועדה לבקורת המדינה, והיא צריכה להחליט אם דרושה ועדת חקירה. ועדת הפנים מטרחה יותר להדריך, למנוע הפרות חוק, להסדיר את הדברים, לפעול כדי שמהדו"ח יוסקו מסקנות לעתיד בכל מקום ומקום. ועדת חקירה צריכה למצוא אם היו עבירות על החוק, ועל ועדה כזאת צריכה להמליץ הועדה לבקורת המדינה.

אתמול התקשרתי עם ראש עיריית נתניה ואמרתי שקיבלנו את הדו"ח. הוא אמר לי שזה לא היה בתקופתו. אמרתי לו: אבל בהנהלה הייתה, היתה קואליציה. בזה אני רוצה לומר שאינני ניגש לעניין מבחינה מפלגתית. ראש עיריית נתניה אמר לי שהוא מכין חשובה לדו"ח של מבקר המדינה, ומבקש שועדת הפנים תחכה כשלושה שבועות כדי שיוכל להגיש הערות והבהרות. אני מציע לקבל את בקשתו.

היו"ר י. תמיר: לסדר הדיון. אנחנו נכנסים לבירור הסוגיה, בגישה שהגדיר אותה חה"כ מנחם הכהן. לא נסיים היום את הדיון, בוודאי צריך יהיה להעמיק לחקור ולשמוע צדדים שונים. היום נשמע קטעים אופייניים בדו"ח, אחר כך נשמע את בא כח משרד הפנים, והמשך הדיון יהיה בישיבה אחרת.

י. בארי: אני מסכים להערה של חה"כ מנחם הכהן, אבל אני חושב שהמניעים שהביאו למה שהביאו בעיריית נתניה, ויהיה האחראי אשר יהיה, הם אותם מניעים שפועלים גם ברשויות מקומיות אחרות. אני מקבל את הגישה של חה"כ גיבלבר. נתניה יכולה לשמש דוגמה מובהקת למצב, אבל כוועדת פנים אנחנו צריכים לדון בנושא הכולל של אכיפת חוקי הבנייה. בתל אביב ובמקומות אחרים המצב אינו טוב יותר, במקרה בנתניה הדברים יצאו לאור. כדי למלא את תפקידנו בוועדת פנים עלינו לדון בנושא בכללו, להזמין הנה את מנכ"ל משרד הפנים ואת הממונים על המחוזות. אנחנו צריכים לבדוק את הפיקוח של הוועדות המחוזיות. אנחנו יודעים שועדה מקומית נתונה ללחצים, שאלה היא אם ועדה מחוזית יכולה לפקח כראוי, או שהיא מתעוררת רק לאחר מעשה ואז היא פועלת רק בוועדת בקורת לגבי העבר. אני מציע לדון בנושא אכיפת חוקי הבנייה בכלל.

א. חיון: ועדת הפנים של הכנסת דנה או בקדנציה הקודמת במכלול הנושאים של חריגות מחוק התכנון והבנייה. לישיבת ועדת הפנים הוזמן אז סגן ראש-העיריה, ממלא-מקום ראש העיריה, שהיום הוא ראש עיריית נתניה. נכון לומר שבקדנציה הקודמת הייתה קואליציה מקיפה אל קיר לחריגות על חוקי הבנייה ולעבירות אחרות על חוקי המדינה. אוכל להגיד את הדברים באומץ גדול יותר בנוכחות ראש העיריה. קיימת שיחות על נושא זה במשך ארבע שנים עם העיריה ועם המשרד שלי, ולמרבה הצער לא השגתי הישגים רבים, אם כי הישגים אחדים השגתי אפילו בנתניה. לגופו של ענין אתיחס אם תחליטו שדנים על נתניה.

היו"ר י. תמיר: אני מבקש ממזכיר הוועדה מר יהושע ברזני לקרוא כמה קטעים אופייניים בדו"ח מבקר המדינה על הבקורת בעיריית נתניה.

י. ברזני: אחיל בצד הקספי, עמוד 12 סעיף 33: " הוצאת העיריה לשירותי תיכנון ובנייה בשנת הכספים 1972 הסתכמה ב-1,320,000 ל"י. ההכנסה מאגרת היתרי בנייה, ממס השבחה ומשירותים הנדסיים הסתכמה באותה שנה ב-5,175,000 ל"י."

סעיף 36: " הוועדה המקומית לא הקפידה להזמין לישיבותיה נציגי שר הפנים, שר הבריאות ושר השיכון, כדרוש על פי החוק. לישיבת הוועדה שהתקיימה ב-1.12.72, שבה התקבלו החלטות על הפקעת שטחים למטרות ציבוריות, לא הוזמנו נציגי שלושת השרים, ולישיבות שנתקיימו ביוני 1970 ובפברואר 1972 לא הוזמן נציג שר הפנים. לדיוני ועדת המשנה לא הוזמן דרך קבע נציג רשות הכבאות, כדרוש."

הופקע שטח, נכנה מקלט, אבל לאחר שהתלוננו השכנים החברר שהמקלט משמש למטרות אחרות ולא ממלא יעודו.

סעיף 37: " ב-1963 הזמינה העיריה אצל מתכנן ערים פרטי תוכנית אב לעיר על פי אוכלוסיה צפויה של 250,000 נפש בסוף המאה. הוועדה המחוזית החלה לדון בתוכנית ב-1968, בסוף אותה שנה הורתה המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה על הכנת "תוכנית מיתאר ארצית חלקית - חלוקת האוכלוסיה במדינה, לפיה תוכננה אוכלוסיה נתניה ל-130,000 נפש בלבד ל-25 השנים הבאות. בשל השוני בין שתי תוכניות אלה טרם באה תוכנית האב לתחום העיריה לידי גיבוש בעת סיום הביקורת."

סעיף 39: " על פי תקנות התיכנון והבנייה (בקשה להיתר, תנאיו ואגרות), חש"ל-1970, בקשה להיתר בנייה והמיפרט יהיו חתומים על ידי בעל הנכס. בתיקים שנבדקו נמצאו חמישה מקרים שוועדת המישנה דנה בבקשות להיתרי בנייה שלא היו חתומות על ידי בעלי הנכסים. הוועדה נהגה להוציא היתרי בנייה בתנאי שהמבקש יוכיח את הבעלות על הנכס תוך חצי שנה או שנה, אולם בעיריה לא היה הסדר למעקב אחר מילוי התנאי האמור."

סעיף 40: "בשלושה מקרים הובאו לוועדת המיטנה בקשות להיתרי בנייה, על ידי ראש העיריה או אחד מסגניו, שלא נבדקו על ידי המהנדס, כדרוש".

סעיף 41: "בחמישה מקרים מבין אלה שנבדקו בבדיקה מסורגת אישרה ועדת המיטנה, במהלך הבנייה, בשנים 1971 ו-1972 תוספת בנייה בסטיה ניכרת מאחוזי הבנייה המותרים, על פי תוכנית תקפה, בשעורים הבאים: 8.4%, 16.1%, 18.2%, 23.3%, 62.8%. הסטיות היו בעיקר הגדלת מספר יחידות דיור, אך בדרך של תוספת קומות. באחד המקרים ניתן אישור לתוספת שתי יחידות דיור על סמך הבטחת הקבלן לוותר על אחוזי בנייה במבנה אחר, שיוקם בעתיד. במקרה אחר אישור מוסדות התכנון המקומיים תוספת שתי קומות מגורים תוך חריגות גדולות מקויה הבניין הצדדיים והאתריים. יושב ראש ועדת המיטנה ואחד מחבריה (סגן ראש העיריה) הביאו לעתלם לדיון חוזר בקשות להיתרי בנייה שנידחו בגלל היותן בסטיה מחוככת בת-תוקף. בדיון החוזר אישרה ועדת המיטנה בדרך כלל את הבקשות תוך חריגה מתוכניות בנות-תוקף. בשני מקרים אישרה ועדת המיטנה חריגות באחוזי בנייה בשעור של 10.5% ו-30.9%, ובארבעה מקרים - חריגות ניכרות מקויה הבנייה. בשנים ממקרים אלה היו הבקשות למתן הקלות לפני כן אף לפני הועדה המחוזית והיא דחתה אותן.

סעיף 42: "ב-11 מתוך המקרים שעליהם נעשתה בדיקה זמסורגת הגישו קבלנים הצעות לתוכניות מפורטות חדשות, אולם החלו בבנייה ואף הגיעו לשלב מתקדם בהקמת המיבנים, לפני שהתוכניות אושרו להפקדה. בארבעה מקרים נוספים אסרה הועדה המחוזית הוצאת היתרי בנייה עד גמר תקופת ההפקדה או עד למועד מתן תוקף לתוכנית, אולם מתיקי הבנייה עולה כי למעשה הוחל בבנייה עוד לפני הפקדת התוכניות, ובמועד ההפקדה היו הבניינים בשלבי בנייה מתקדמים - הוקמו מתמש עד שמונה קומות - מבלי שהועדה המקומית פעלה למניעת הדבר. במקרה נוסף הבטיחה העיריה לקבלן לגרום לכך ששטח של 2 דונם, שנועד על פי תוכנית מפורטת לבנייה ציבורית, יאושר לבניית מגורים, והקבלן החל בפברואר 1971 להקים שני מיבני מגורים. התוכנית הופקדה רק בנובמבר 1971, ובמועד גמר ההפקדה ואישור התוכנית - בינואר 1972 - היו הבניינים גמורים. על הועדה המקומית למנוע יצירת עובדות, כי דיון בתוכנית לאחר שנוצרו עובדות בשטח אינו דומה לדיון שמקיימים מראש, ואין הוא תואם מינהל ציבורי תקין. משרד מבקר המדינה פנה בעניין זה גם אל הועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, למחוז המרכז."

באמצע סעיף 43: "בדיקה מסורגת העלה כי בחודשים יוני 1972 עד ינואר 1973 קיבלה ועדת המיטנה 11 החלטות, לפיהן אישרה עקרונית בנייה באחוזי בנייה העולים על אלה המותרים על פי התוכניות שבחוקף - מ-14.3% עד 50.4% - והיא הודיעה על כך למי שפנה אליה. החלטה עקרונית כאמור עלולה להתפרש כאילו לוועדה המקומית יש סמכות לאשר הקלות מתוכנית בניין עיר החלה על הקרקע, בעוד היא רשאית למתן הקלה באישור הועדה המחוזית בלבד. מן הנכון היה שהועדה המקומית תבהיר לפונים אליה, שלהחלטתה יש אופי של המלצה גרידא שאינה מחייבת את הועדה המחוזית. הסטיות האמורות מתוכננות תקפות מהוות סטיה ניכרת שאף לוועדה המחוזית אין סמכות לאשרן."

סעיף 45: "...בסיכומיה ובהצעותיה של ועדת הכנסת, כפי שאושרו על ידי הכנסת ביום ת' בניסן תשל"ג (10.4.73), לדיון וחשבוני השנתי הראשון של נציב תלונות הציבור, הביעה ועדת הכנסת את דאגתה נוכח תופעת הבנייה הבלתי חוקית בנתניה וראתה בחומרה רבה אותם מקרים בהם גילו נציגי ציבור זלזול בחובות שהחוק מטיל עליהם."

סעיף 46: "למן אוגוסט 1971 גובה העיריה, ללא אסמכתא חוקית, "היטל צפיפות" לגבי בנייה פרטית, בשעורים הבאים: לשתי קומות ראשונות - בכל האזורים - 4 ל"מ ר'; לקומה שלישית ורביעית: באזור א' וא' - 10 ל"מ; באזורים אחרים - 8 ל"מ; מהקומה החמישית ומעלה - 15 ל"מ בכל האזורים. עוד נמצא שהעיריה נוהגת לדאוש, ללא אסמכתא חוקית, ממגשי תוכניות מפורטות, שלגביהן ניתנה המלצה של ועדת המיטנה, לפני העברתן לוועדה המחוזית, תשלום של 75% מאגרות הבנייה, אגרות המים ומהיטל הביוב המשוערים שיחולו על הנכס."

היו"ר י. תמיר: מטר מרובץ בריוור מסוג זה בנתניה ערכו נע בוודאי בין 5000 ל-7000 לירות.

א. חיון: אם לא יותר מזה. נזכרו כאן מעט מזעיר מהעבירות על חוקי התכנון והבנייה שהיו בנתניה בשנים הללו, ולמעשה היא ממשיכה גם היום בביצוע החלטות בלתי-חוקיות שהתקבלו בקדנציה הקודמת.

י. ברזני: סעיף 47: "בדיקה שנעשתה באפריל 1973 העלתה כי לגבי שלושה מבנים רבי-קומות לדירות מלון ובניין מסחרי בן קומה אחת על שטח של 13 דונם לא ניגבו 20% מאגרות הבנייה כפקדון, בעת הגשת הבקשה להיתר בנייה במאי 1972, כדרוש על פי החוק. במאי 1973 שולמו אגרות והיטלים בסך 750,000 ל"י. באותו חודש אישרה הועדה המקומית תוספת בנייה של ארבע דירות גג, בסטיה ניכרת מהתוכנית המפורטת שחלה על המגרש, אישור שכאמור אף לוועדה המחוזית אין סמכות לתיתו".

סעיף 2:48 על פי תקנות תוכנית המיתאר האזורית למרכז נתניה, שהופקדה ביוני 1972, יש לייעד מקום חנייה אחד לכל דירה, ובאזורי מסחר ומלונאות - בהתאם לדרישת משרד התחבורה. מקובל לדהוש הסדרת מקום חנייה אחד לכל חנות. נמצא כי במבנה מגורים שהוקם ב-1971 נוספו בנובמבר 1972 משרדים וחנויות, וחסרים, על פי נתוני מחלקת מהנדס העיר, 10 מקומות חנייה. למבנה אחר, שעוד לא הוקם, תוכננו חמישה מקומות חנייה פחות מן הדרוש. למיבנה שלישי חסר מקום חנייה אחד. מבעלי המבנה הראשון גבתה העירייה, על פי החלטת ועדת הערעורים למס השבחה, מנובמבר 1972 "כופר חנייה" בסך 25,000 ל"י, ומבעלי המבנה השלישי - בסך 2,600 ל"י. לגביית "כופר חנייה" כחליף להכשרת מקום חנייה אין סימוכין בחוק".

היו"ר י. תמיר: מחיר חנייה בנתניה נע בין 6 ל-10 אלפים. אפשר להבין מה מרוויח בונה או קבלן, ואולי עוד מישוהו על ידו.

י. ברזני: סעיף 49: "לקביעת מס ההשבחה משמשים לעירייה נתוני התוכנית המפורטת שעליה המליצה הועדה המקומית, ולא נמיד הם זהים עם פרטי התוכנית שאישרה לאחר מכן הועדה המחוזית. במקרים שהועדה המחוזית לא אישרה את התוכנית שהוצעה במלואה, אין העירייה מחזירה את עודף מס ההשבחה שגבתה; מאידך גיסא, היא גם אינה מונעת מהקבלנים, כאמור, לבנות על פי הצעת התוכנית הראשונית, ובסטיה מהתוכנית כפי שאושרה."

סעיף 51: "... בפברואר 1972 התקיימו דיונים בין מנכ"ל משרד הפנים ובין ראש העירייה דאז בענין סמכויות הועדה המקומית, וסוכם כי הועדה המקומית תקפיד להבא על הוצאת היתרי בנייה לפי הוראות החוק ותקנותיו; יקויים פיקוח קפדני על קיום החלטות הועדה המחוזית, ובכל מקרה של סטיה מהחוק תנקוט הועדה המקומית הליכים מינהליים ומשפטיים. חלק מהמימצאים שהובאו לצלם הם מהתקופה מרס 1972 עד אמצע 1973. אחדים מהמימצאים הועברו ליועץ המשפטי לממשלה בהתאם לסעיף 14(ג) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב)".

היו"ר י. תמיר: נקיים ברור לאחר שנשמע את הנוגעים בדבר. הברור היא ארצי, כי מה שקורה בנתניה - השלמה עם מעשים בלתי חוקיים ומתן היתרים בלתי חוקיים, קורה גם במקומות אחרים, אולי לא במידה כזו של חומרה.

לפני שבוע נפגשתי בכנסת עם אדריכל שעובד בעיקר בירושלים המזרחית. הוא סיפר לי שבירושלים המזרחיים בונים כ-500 דירות ללא רשיון בכלל, שמענו מהיועץ המשפטי של עיריית חל אביב על מימדי העבירות בתל אביב.

מ. הכהן: אני מבקש לקבל דו"ח בקורת גם על המועצה הדתית בנתניה ופרוט תקציב המועצה הדתית.

י. בארי: אני מבקש לשמוע ממר חיון הערות או הצעות באשר לסמכויותיה של ועדת התכנון והבנייה המחוזית בתחום הפיקוח. הועדות המקומיות והעיריות הן אינטרסנטיות, כי בעקבות הפרות חוק נכנס כסף לקופה. מי שיכול לעמוד על המשמר זו הועדה המחוזית. האם יש לוועדה הזאת די כח כדי לאכוף מדיניות ולעמוד על המשמר? או שהועדה עומדת לפני עובדות מוגמרות והיא יכולה רק להעיר אבל לא לשנות את המצב. אולי יש צורך בתיקון החוק.

א. גיבלבר: אני קרוב לדעתו של חה"כ בארי ואינני מקבל את גישתו של חה"כ הכהן. נתקלתי בכמה מקרים בכפילות בדיונים בשתי ועדות. אני מציע שבכל הבעיות של בקורת העבר תדון ועדת הבקורת של הכנסת, ואנחנו נתרכז בענין החריגה מחוקי הבנייה ובכל יתר הרשויות. הועדה לבקורת בוודאי תדון גם על המועצה הדתית.

מ. הכהן: אני מבקש פשוט לראות את הדו"ח.

היו"ר י. תמיר: זה לא קשור לדיון הזה, אבל אני אברר אם יש דו"ח כזה.

א. חיון: חה"כ בארי שאל בדבר חקיקה. הייתי שותף בצוות שדן על חקיקה במגמה לחדד קצת את שיני החוק ולהגדיל את מערכת העונשים, שהיום איננה מרתיעה. הדיון סוכם בוועדה, ועד כמה שאני יודע, משרד הפנים העלה מערכת מסועפת של תיקונים לחוק. אחד הדברים שקשורים בנושא זה הוא סעיף בחוק שטיל אחריות אישית על ועדה מקומית שמעניקה רשיונות שלא כחוק. זו הייתה הצעתו התקיפה של היועץ המשפטי לממשלה.

היו"ר י. תמיר: שמעתי את הדברים מפי מר שגמר באחת הישיבות של הועדה לבקורת המדינה. הוא חזר ואמר שאחריות אישית היא אולי הפתרון הטוב ביותר גם בתחומים שבהם קיימת חקיקה בעלת תוקף. מה תועלת בדברים כאשר אין בכלל מעקב אחר הפעולות. אדם בונה בנין משהב בככר עומריה, 16 קומות בלי רשיון, והבנין עומד.

א. גיבלבר: ועדות מקומיות הן בוודאי בסמכות המועצה, וזו צורת מימון של הוצאות המועצה, ומתעורר גם חשד ליותר מזה. החוק צריך לקבוע שרישור של ועדת מישנה אין לו תוקף בלי אישור של ועדה מחוזית, וועדה מחוזית רשאית להפסיק בנייה. האם אפשר לא לתת לכל מועצת עיר אוטונומיה בענין זה, אלא שתהיה תלויה בוועדה מחוזית, והועדה המחוזית יכולה להצביא צו הפסקת בנייה והמשטרה תבצע אותו. ביום יכולה ועדה מחוזית להעיר הערות, לא לאשר, אבל העבודה נעשית כי יש אישור ועדה מקומית.

א. חיון: יש לי תשובה קשה מאד. חריף החריגות שהן מינהג המדינה, החליטה הכנסת להאציל סמכויות נוספות לוועדות מקומיות למתן החלטות שהיו קודם בידי ועדה מחוזית, לאשר חריגנות, או מה שנקרא בחוק - סטיות קלות, שקודם לכן היו בסמכות הועדה המחוזית.

היו"ר י. תמיר: לפני שנתיים או שלוש היה ומסע תלונות נורא שהמימשל מעקב את בניית המדינה. כאשר מגישים הצעה לתוכנית, איש לא מגיש הצעה לפי החוק אלא מעבר לחוק, עם הטבות, אחוזים וכו', כי כל חוספת היא רוח גדול. כך נוצרים פקקים. קמו הקבלנים, הבונים, המשכנים והמשתכנים ובעלי המיגשים וצעקו: המדינה לא נותנת לבנות, צריך לתת חופש גדול יותר לרשויות מקומיות.

א. חיון: הועדה המחוזית וכליה. עיקר תפקידה של ועדה מחוזית בהיותה גוף תכנון מחוזי לטפל בתכניות מפורטות, לאשר תכניות מיחאר של רשויות מקומיות, לאשר תכניות מפורטות, וכך גם לקיים מערכת מעקב ובקורת על פעילות הועדות המקומיות. הכלים לביצוע משימות אלו הם דלים ביותר. במאמצים כמעט אל אנושיים הצלחנו לגייס כוחות מקצועיים לתפקידים היסודיים שלנו, וגם זה בחלק גדול על ידי מסירת עבודות לפי חוזים, כי התקנים לא נתמלאו. אין לנו בכלל כלים לאכיפת החוק ופיקוח. מחוז המרכז מונה 20 ועדות מקומיות ויש לרשותו פקח אחד בלבד ללא שום מערכת משפטית. כאשר היו מקרים קשים והתחלנו להגיש תביעות, תשובת היועץ המשפטי לממשלה הייתה שבנסיבות הקיימות הוא לא יכול להעמיד את כח האדם הנדרש להגשת תביעות אלה. למרות זאת הבאנו מקרים מיוחדים ברחובות ונתניה לבית המשפט, ועל בית המשפט עוד אדבר.

אני מלווה בעיה זו מאז קיבלתי תפקידי. שגיאות בתכנון הן בכייה לדורות. העליתי לפני משרדי הצעה למערכת אכיפה, שתכלול פיקוח והגשת תביעות משפטיות. מאחר שלא נעניתי בתקנים, למרבית הצער עדיין לא נמצאה התשובה לנושא זה.

ד"ר ש. ברובנדר: כמה מבנים נהרסו בשנה או שנתיים אחרונות?

א. חיון: בתפקידי הקודם באזור הגליל לא נרתעתי לבצע הריסות. ההריסות היו בעיקר בסקטור הערבי.

לפי החוק, יש סמכות ליטול מועדה מקומית את סמכותה. בחנתי סעיף זה הלכה למעשה, ובמקרה מסוים ביקשתי ליטול סמכות הועדה לענין מסוים, לצורך ביצוע משימה ממלכתית מסוימת בתוך נתניה, שהועדה סרבה לה שלא כחוק. למרבה הצער לא קיבלתי אותה שעה את האפשרות ליטול סמכות מהעירייה. זאת ועוד. מהיותו מודע לנושא התכנון והבנייה, בפברואר 1972 קיימתי דיון קשה מאד עם ראש העירייה דאז בנושא זה. ראש העירייה הודיע אז שהוא מתפטר מתפקידו, לא הודעה רשמית, והציג אותי כעוכר ישראל. מספר קולות נוספים הצטרפו למקלחתו, כי במקומות אחרים הצבעתי על חריגות בעקבות זה החקיים דיון עם מנכ"ל המשרד, השתתף בו בשלב מסוים גם היועץ המשפטי, ואז נתקבלה הודעה והצהרה חגיגית של עיריית נתניה, שהעירייה תגיש תביעות בגין העבר ותימנע מפעולות בלתי חוקיות בעתיד. זה לא קויים. (י. תמיר: שני הדברים לא קוימו?) הועדה המקומית המשיכה להעניק רשימות שלא כחוק, ולא יצאו תביעות לביטול הבנייה הבלתי חוקית. לא הרפיתי מהענין, חזרתי והעליתי אותו והבאתי אותו גם לפני מבקר המדינה. טענו בפני - ואין לזלזל בטענה זו - שארצנו קטנה, וכאשר על מסך הטלוויזיה מציגים בנינים שהוקמו בירושלים עיר הקודש במספר כזה של קומות שאי אפשר שלא לראות את זה, על קרקע שמיועדת לפארק ציבורי, - למה להטפל לנתניה, מדוע במחוז המרכז צריך המצב להיות שונה? זו היתה תשובה של מספר ועדות מקומיות שעמן נאבקתי.

באזור המרכז 20 ועדות מקומיות, שחלק מהן מקפיד על שמירת החוק. (י. תמיר: אולי תציין מי שומר על החוק). בכפר סבא כמעט שלא נבנה בנין אחד או חלק של בנין שלא כחוק. ברוב רובן של הרשויות המקומיות, למעט רחובות שאתה נכנסתי לעימות קשה ביותר לאחרונה, ברוב המקומות החריגות היו יחסית במספר זעום. יש ועדה מרחבית שכוללת מספר רשויות מקומיות והיא שומרת בתקיפות יתרה על אכיפת החוק. אבל אני מוכרח להגיד שלעתיים קרובות היא מעלה חרס, ואני מוצא לנכון להביא לפניכם מקרה אחד. מי שנוסע בכביש ירושלים - תל אביב רואה על אם הדרך, על שטח חקלאי הוקם מפעל לייצור בלוקים. הועדה המקומית סרבה לבקשה ופנתה לבית המשפט. בית המשפט סרב לתת צו הפסקה. פנו לוועדה המחוזית בערעור על החלטת הועדה המקומית. הועדה המחוזית מיד סרבה לבקשה. חזרו לבית המשפט. בית המשפט יצא לפגרה ודחה המשך הדיון. ביקשנו לפעול בדרך המרצה בתקופת הפגרה, ולא הצלחנו. בינתיים המפעל משגשג והוא גורם לא רק למיטרד אלא גם לסכנה נוראה על אם הדרך, כאשר משאיות צמוסות לעייפה בחומרי בנין לייצור בלוקים ובלוקים מוגמרים נעות ועולות לכביש הראשי בחיבור שהוא לא חוקי. עד היום כל מאמצי הועדה, שמקפדה מאד על קיום החוק, להביא באמצעות בית המשפט להפסקת העבודה במקום הזה, העלו חרס. זאת ועוד, לאחר שראה פלוני מה שמתרחש אצל אלמוני, והתחיל לייצר, אומרים שמייצרים מיתקנים צבאיים למשרד הבטחון. אני מציין זאת כי גם המערכת המשפטית לא מגישה לנו את הסיוע המצופה לדיכוי בנייה בלתי חוקית והעונשים לא מרחיעים.

א. גיבלבר: אני מניח שבתל-מונד קל יותר לשמור על חוקי הבנייה מאשר בתל אביב או נתניה, פשוט מפני שאין לחץ כזה. וכך קל לשמור בכפר סבא מאשר בנתניה. לפיכך אני מבקש לדעת מה המצב בבתי-ים, חולון, רמת-גן, תל אביב, שם קשה עוד יותר לשמור על חוקי הבנייה, כאשר כולם רוצים לבנות קומות וחנויות, בלי מקומות חנייה וכו'. אני מבקש לדעת מה המצב במקומות הקריטיים.

א. חיון: לא אדבר על רשויות מקומיות שאינן במחוזי. במחוז המרכז יש 7 עיריות. נכון לומר שכאשר רשות מקומית או עירייה רוצה לאכוף חוקי בנייה והיא מודעת לחשיבות התכנון והבנייה בתחומה ולבעיות סביבה וחברה, יש אפשרות לאכוף את חוקי הבנייה. לא נבצר הדבר מאף אחד, זה תלוי אם ראש רשות מקומית רואה את חיי השעה כחיינו או תקופה ארוכה יותר. התשובה אינה ישירה, אבל אני חושב שהיא משובה ברורה. אם אני נוטל דוגמאות מהמחוז שלי, יש רשויות מקומיות ששומרות ומצליחות, ויש שאפילו מעודדות עקיפת חוק, ונתניה ביניהן. בישוב הכפרי הבעיה מצומצמת

יותר. בסקטור הערבי היתה בנייה בלתי חוקית, בגלל סיבות מיוחדות. כשאני מבקש הריסות, אומרים לי שקשה לעשות מעשה יוצא דופן, וכל הריסה מעוררת גלים כאלה שהמטפלים בנושא נרתעים. על כל הריסה יש דיון, יש שאילתה בכנסת וחשובה בכנסת, יש דיון בוועדה, ומינהג המדינה הוא שאין הורסים.

למרות המחלוקת הקשה עם עיריית נתניה, הצלחתי להביא לכך שעיריית נתניה טיפלה במרץ בהכנת תכנית מיחאר. העירייה הגישה לנו תכנית מיחאר גרנדיוזית שסותרת השקפות מחוזיות וארציות. לאחר דיואלוג קשה עם הוועדה המחוזית וחילופי גברי בעירייה, והשבוע הוגשה סכימה מוסכמת שעולה בקנה אחד עם מקומה של נתניה במערכת הכללית. זה במקרו. במיקרו עדיין רחוקים מהשגת היעד של בנייה מסודרת וחוקית בנתניה.

היו"ר י. תמיר: רבותי, זו לא רק פריקת עול החוק, ההשפעות של בנייה צפופה על חיי בני אדם זו הבעיה החמורה ביותר. יוצר סלאם אחד על יד חוף הים, ומה פרושו של סלאם ראינו בשבוע האחרון בשכונת התקווה.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 10.50